

PEKİN'DE BULUNAN ABİTAKİ FRAGMANLARINA AİT ÖRNEKLER (I)

Mehmet ÖLMEZ*
Tümer KARAAYAK**

Özet:

Çalışmamızda, Amitābha kültüne ait metinler hakkında kısa bilgiler verilmiş ve bu metinler üzerine yapılan yayınlardan bahsedilmiştir. Pekin'de bulunan fragmanların özelliklerine değinilmiştir. Ayrıca yayımlanmamış iki fragmanın [III 49, IV 60] transkripsiyonu, transliterasyonu ve çevirisi verilmiştir.

Anahtar kelimeler: Amitābha kültü, Abitaki metinleri, Pekin fragmanları

Examples Belonging to Abitaki Fragments Found in Beijing

Abstract:

In our study, it is given brief informations about the texts of Amitābha cults and it is mentioned studies on these texts. It is mentioned in the characteristics of fragments found in Beijing. Also it is given transcription, transliteration and translation that of two unpublished fragments [III 49, IV 60].

Key words: Amitābha religion, Abitaki texts, Beijing fragments

* Prof. Dr., Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, olmez.mehmet@gmail.com

** Arş. Gör., Bilecik Şeyh Edebi Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, tumerkaraayak@gmail.com

Giriş¹

Uygurlar, tarihleri boyunca çeşitli milletlerle siyasi, sosyal, ticari ve dinî ilişkilerde bulunmuşlardır. Bu ilişkilerin doğal bir sonucu olarak Budizm, Manihaizm ve Hristiyanlık gibi dinlerin etkisine girmişler ve bu dinler aracılığıyla geniş bir kültür çevresine sahip olmuşlardır. Sahip oldukları bu kültür çevresinden etkilendikleri gibi kendileri de bu kültür çevresine katkıda bulunmuşlardır.

Uygurlar arasında uzun süre varlığını sürdüren ve kabul ettikleri dinlerin en başında gelen inanç Budizmdir. Budizm, iki bin beş yüz yıllık tarihî gelişimi içerisinde çok az değişikliğe uğramıştır. Tarihî gelişim aşaması bakımından Budizm dört döneme ayrılır. İlk dönem *Therevoda* “küçük araç”, ikinci dönem Mahāyāna “büyük araç”, üçüncü dönem “Zen” ve dördüncüsü *Therevoda* günümüze kadar gelen “son dönem”dir. Budizmin *Therevoda* anlayışı bireyin kurtuluşunu esas alırken, Mahāyāna anlayışı bütün canlıların kurtuluşunu esas alır. Amitābha kültürüne ait metinlerin ise, Mahāyāna anlayışı temelinde oluşturulduğu söylenebilir.

Budizm ile birlikte Budist Uygur külliyyatının temeli oluşmuştur. Bu külliyyat içerisinde Çince, Tibetçe, Toharca ve Sanskritçeden yapılan çeviri eserler önemli yer tutmaktadır. Budist Uygurlar, Budist edebiyata ait önemli eserleri dillerine çevirmişlerdir (Ölmez 1997: 240). Eski Uygurca Budist edebiyatın esasını *Tripitaka* adı verilen kitap külliyyatı oluşturmaktadır (Ölmez 1997: 241; Ölmez 2004: 129). Bu kitap külliyyatı *sūtralar*, *abhidarmalar* ve *vinayalar*'dan oluşmaktadır (Tekin 1965: 36). Budist edebiyat içerisinde *Amitābha* kültürüne ait metinler genel olarak *sūtralar* içerisinde ele alınmıştır (Gabain 1964: 226; Tezcan 2001: 290). Mehmet ÖLMEZ ise, *Amitābha* kültürüne ait metinlerin *vinaya* tarzına yakın olduğunu belirtmiştir (Ölmez 1997: 244; Ölmez 2004: 133).

Mahāyāna Budizmi içerisinde *Saf Ülke* (淨土宗) ekolüne ait üç önemli sūtra Eski Uygurcaya tercüme edilmiştir.

1. Amitāyur-dhyāna-sūtra (觀無量壽經 *Guanwuliangshoujing*): Metnin Sanskritçe orijinal versiyonun ne olduğu belirsizdir ancak MS 424-442 yılları arasında *Kālayāśas* tarafından Çinceye çevrilmiştir (Elverskog 1997: 50). Bu sūtraya ait Ötani koleksiyonunda bulunan bir parça, 1912 yılında *Zuichō Tac-*

1 Bu çalışmada genel olarak “Tümer KARAAAYAK, Eski Uygurca Abitaki Fragmanları Üzerine Bir İnceleme”, *Uluslararası Yılduz Türk Dili Sempozyumu*, İstanbul, 2016, s. 55-73” adlı makaleden yararlanılmıştır.

hibana tarafından yayımlanmıştır.²Aynı yıl *Haneda*, Tachibana'nın bazı okumalarını düzelttiği ve Çincesi ile karşılaştırdığı çalışmasını yayımlamıştır.³ Aynı parça, 1979'da *Kōgi Kudara* tarafından yeniden işlenerek neşredilmiştir.⁴ Aynı metnin başka bir parçasına ait iki fragman 1982'de *Peter ZIEME*⁵ tarafından yayımlanmıştır (Elverskog 1997: 50-51).

Bu sūtraya ait iki parça (19 ve 20 numaralı) 1965'te Reşit Rahmeti ARAT tarafından yayımlanmıştır.⁶ Daha sonrasında bu sūtra ile ilgili parçalar KUDARA ve ZIEME tarafından yayımlanmıştır⁷ (Elverskog 1997: 51).

2. Uzun Sukhāvātīvyūha (無量壽經 *Wuliangshoujing*) : *Samghavarman* tarafından tercüme edilmiştir. Bu sūtranın Çince versiyonu Taisho 360'a denk gelmektedir. Bu sūtraya ait parçalar ile ilgili 1985'te ZIEME⁸ ve 1986'da James HAMILTON bir çalışma yapmıştır⁹ (Elverskog 1997: 63-64).

3. Kısa Sukhāvātīvyūha (阿彌陀經 *Amituojing*): Dördüncü yüzyılda *Kumārajīva* tarafından çevrilmiştir. Bu sūtranın Çince versiyonu Taisho 366'ya denk gelmektedir (Elverskog 1997: 64).

ELVERSKOG, Çince uydurma sūtralar içerisinde Abitaki sūtraya yer vermiştir. Bu sūtra, “Saf Ülke” geleneğini içerisindeki Amitābha kültüne ait bir parçadır. Bu sūtra *Pak-len-şi-ki atl(ı)g yürün lenhwa çaçäk tergini nom ärdini* şeklinde adlandırılmaktadır. *Pak-len-şi-ki* ise, Çince *Bai lian she jing*'nin 白蓮社經 “Beyaz Lotus Cemiyetinin Sūtrası” transkripsiyonudur. Bu sūtra ile ilgili fragmanlar Ankara, İstanbul, Pekin, St. Petersburg, Paris ve Pekin'de bulunmaktadır (Elverskog 1997: 86).

Ankara'da *Etnografya Müzesinde* bulunan Abitaki metinlerine ait 5 fragman (10 parça) üzerine 1984 yılında Ahmet TEMİR, Kōgi KUDARA ve Klaus

2 Zuichō TACHIBANA, “Uiguru yaku no Kammuryōjukyō”, *Niraku sōsho*, 1, 1912, s. 21-41.

3 Tōru HANEDA, “Niraku sōsho daiichigō o yomu”, *Geibun*, 3-10, 1912, s. 82 – 90.

4 Kōgi KUDARA, “Guan-Jing – Critique of a Uigur Fragment of the Guan-wu-liang-shou-jing”. *Bukkyōgaku kenkyū*, 35, 1979, s. 33-56.

5 Peter ZIEME, “A New Fragment of the Uigur Guanwuliangshoujing”. *Ryūkoku Daigaku Bukkyōbunka Kenkyūsho Kiyō*. Special Issue 20, 1982, s. 20-29.

6 Reşit Rahmeti ARAT, *Eski Türk Şiiri*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 1965, s. 185-211.

7 Kōgi KUDARA – Peter ZIEME, *Guanwuliangshoujing in Uigur*, Kyoto, 1985.

8 Peter ZIEME, “Uigurische Sukhāvātīvyūha Fragmente”, *Altorientalische Forschungen*, 12, 1985, s. 129-149

9 James HAMILTON, *Manuscripts Ouïgours du IXe-Xe siècle de Touen-Houang*, Paris, 1986, Tome I, s. 21-26; Tome II, s. 271-272.

RÖHRBORN tarafından ayrıntılı bir çalışma yapılmıştır.¹⁰ İstanbul'da Abitaki metinlerine ait 5 fragman (10 parça) bulunmaktadır. Bu fragmanlara ait bir parçayı, Reşit Rahmeti ARAT *Eski Türk Şiiri* adlı çalışmasında yayımlamıştır.¹¹ Daha sonra bu fragmanlar üzerine ayrıntılı bir çalışma Osman Fikri SERTKAYA ve Klaus RÖHRBORN tarafından yapılmıştır.¹² St. Petersburg'da *Institute of Oriental Manuscript*te toplam 42 fragman (84 parça) bulunmaktadır. Bu fragmanlar üzerine 2008'de Lilia Yusufzhanovna TUGUŞEVA bir çalışma yapmıştır.¹³ Paris'te *Musée Guimet*'de 16 fragman (32 parça) bulunmaktadır. Bu fragmanlara ait bir örnek [281 (Fragmenta, no: 11 recto)] tarafımızca yayımlanmıştır.¹⁴

Amitābha Buda ile ilgili manzum tarzda yazılmış bir parça da 1985'te Peter ZIEME tarafından BT XIII içerisinde *Abita-Lobpreis* adıyla yayımlanmıştır.¹⁵ 1987 yılında Kahar BARAT, asıl olarak Çince yayımladığı¹⁶, "An Uyghur Fragment of the Biography of Huiyuan [in Chinese]"¹⁷ "Huiyuan'ın Biyografisinden bir Fragman" adlı makalesinde 52 satırlık başka bir Abitaki fragmanı yayımlamıştır. 1991'de Peter ZIEME tarafından Eski Türk Şiiri üzerine olan çalışmasında küçük bir parça yayımlanmıştır.¹⁸ Dunhuang'da bulunan parça-

10 Ahmet TEMİR, Kōgi KUDARA, Klaus RÖHRBORN, "Die Altürkischen Abitaki-Fragmente des Etnografya Müzesi, Ankara", *Turcica*, Tome XVI, 1984, s. 12-28.

11 Reşit Rahmeti ARAT, *Eski Türk Şiiri*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 1965, 193.

12 Osman Fikri SERTKAYA, Klaus Röhrborn, "Bruchstücke der altürkischen Amitābha-Literatur aus Istanbul", *Ural-Altäische Jahrbücher*, Neue Folge, Band 4, 1984, s. 97-108.

13 Lilia Yusufzhanovna TUGUŞEVA, *Sutra Obşçini belogo lotosa. Tyurkskaya versiya*, faksimile rukopisi, transkripsiya teksta, perevod s rannesrednevekovogo tyurkskogo yazıka, predisloviye, primeçaniya, ukazatel slov, Moskva, 2008.

14 Tümer KARAAYAK, "Eski Uygurca Abitaki Fragmanları Üzerine Bir İnceleme", *Uluslararası Yıldız Türk Dili Sempozyumu*, 2016, s. 68.

15 Peter ZIEME, *Buddhistische Stabreimdichtungen der Uiguren, Berliner Turfantexte XIII*, Akademie Verlag, Berlin, 1985, s. 144.

16 Kahar BARAT, "Huihuwen xieben "hui yuan zhuan" canye". *Wenwu* 5, 1987, s. 93-94, 92.

17 Abdurishid YAKUP, "Johan Elverskog: Uygur Buddhist Literature, Silk Road Studies I, Brepols 1997, ISBN 2-503-50544-9, 154 pages + X", *Türk Dilleri Araştırmaları* 9, İstanbul, 1999, s. 229.

18 Peter ZIEME, *Die Stabreimtexte der Uiguren von Turfan und Dunhuang*. Studien zur altürkischen Dichtung, Bibliotheca Orientalis Hungarica XXXIII, Budapest 1991, s. 119-124.

lar¹⁹ arasında yer alan *Abitaki Sūtra* ile ilgili 12 satırlık bir fragman²⁰ 2003'te Abdurishid YAKUP tarafından yayımlanmıştır.²¹

Pekin'de Bulunan Fragmanlar

Pekin'de *National Library of Chinada* Abitaki Sūtra'ya ait 25 fragman (50 parça) bulunmaktadır. GABAIN, Pekin'de *Amitābha-Sutra*'ya ait küçük pothi yaprağı şeklinde fragmanların olduğunu belirtmektedir (Gabain 1964: 226). Pekin'deki fragmanlar ile ilgili ayrıntılı bilgi *Feng Jiasheng* tarafından verilmiştir. *Feng Jiasheng*, Eski Uygurca *Hsüan-Tsang Biyografisi* üzerine yaptığı çalışmasının dipnotunda, Pekin Kütüphanesinde bulunan 25 yaprak Eski Türkçe başka bir metnin de bulunduğunu yazmış, metnin 18 yaprağında sayfa numaralarının bulunduğunu belirtmiş ve bunlardan üç örneğe yer vermiştir: *abitaki säkiz altmış* “abitaki (parça/yaprak) 58” *abitaki üçünç yeti elig* “abitaki, 3 (Bölüm, Yaprak) 47”, *abitaki törtünç ülüş altmış* “abitaki, 4 (Bölüm) 60” (Temir, Kudara, Röhrborn 1984: 14).

Pekin'de bulunan fragmanlardan 9 tanesi III. bölüme, 8 tanesi²² IV. bölüme aittir. Bir tanesinin numarası mevcut olduğu hâlde ait olduğu bölüme dair herhangi bir bilgi bulunmamaktadır²³. Bu fragmanlardan 7 tanesinin köşelerindeki yıpranmalar sebebiyle herhangi bir bölüm numarası yer almamaktadır. Bütünlüğü bozulmamış ya da yıpranmamış fragmanların köşelerinde *abitaki* kelimesi ile ait olduğu bölüm ve sıra numarası yer almaktadır.

III. bölüme ait fragmanlarda genelde 11 satır yer almaktadır. IV. bölüme ait fragmanlar ile herhangi bir bölüm numarası olmayan fragmanların baş ve

19 Dunhuang'da bulunan malzemeler ile ilgili çalışmalar:

Jinzhang PENG, Jianjun WANG, *Northern Grottoes of Mogaoku, Dunhuang*, Cultural Relics Publishing House, Bejiing, 2000, 450 p. + CXXXVIII.

Jinzhang PENG, Jianjun WANG, *Northern Grottoes of Mogaoku, Dunhuang* (vol.2), Cultural Relics Publishing House, Bejiing, 2004, 415 p. + CLXXVI.

Jinzhang PENG, Jianjun WANG, *Northern Grottoes of Mogaoku, Dunhuang* (vol.3), Cultural Relics Publishing House, Bejiing, 2004, 501 p. + CXCII.

20 Fragmanın resmi için bakınız:

Jinzhang PENG-Jianjun WANG, *Northern Grottoes of Mogaoku, Dunhuang*, Cultural Relics Publishing House, Bejiing, 2000, LXIII; B53, s. 18.

21 Abdurishid YAKUP, “On the Newly Unearthed Uyghur Buddisht Texts from the Northen Grottoes of Dunhuang”, Sven Bretfeld and Jens Wilkens (eds.), *Indien und Zentralasien: Sprach und Kulturkontakt. Vorträge des Göttinger Symposions vom 7. Mai bis 10. Mai 2001*, Wiesbaden, 2003, s. 263 – 264.

22 Geng Shimin tarafından yapılan yayımlarda IV. bölüme ait fragmanların sayısı dokuz olarak verilmiştir. Çünkü Geng Shimin numarası mevcut olduğu hâlde ait olduğu bölüme dair herhangi bir bilgi bulunmayan 58 numaralı fragmanı IV. bölüm içerisine almıştır.

23 58 numaralı bu fragman çalışmamızda IV. bölüm içerisinde yer verilmiştir.

son kısımlarındaki yıpranmalara bağlı olarak 9 satır yer almaktadır. Kâğıt ince ve sarımsı kahverengi renktedir. Fragmanların üst ve alt kenarlarında kırmızı renkli çerçeve çizgileri kullanılmıştır. Fragmanlarda bütün *Amitābha Buda* ve *Bodisatavlar*ın adları kırmızı mürekkeple yazılmıştır. Fragmanlar genel olarak 27 x 21.5 cm ölçüsündedirler (Geng 2014: 105).

Bu fragmanlardan III. bölüme ait olan 8 fragman (III 11 recto, verso – III 12 recto, verso²⁴, III 15 recto, verso – III 16 recto, verso²⁵, III 17 recto, verso²⁶, III 46 recto, verso²⁷, III 47 recto, verso²⁸, III 48 recto, verso²⁹) ile IV. bölüme ait bir fragmanın tek yüzü (IV 57 verso³⁰) yayımlanmıştır. Bu fragmanlardan III. bölüme ait 1 fragman (III 49) ile IV. bölüme ait 8 fragman (IV 54 recto, verso, IV 55 recto, verso, IV 56 recto, verso, IV 57 recto, IV 59 recto, verso, IV 60 recto, verso, IV 61 recto, verso, IV 62 recto, verso) ve bölüm

24 GENG Shimin, “Study of Two Folios of The Uighur Text “Abitaki”, *Acta Orientalia Academiae Scientiarum Hungaricae*, Volume 57 (1), 2004, s. 105-133.

GENG Shimin, “Study of Two Folios of The Uighur Text “Abitaki”, *Cultures of the Silk Road and Modern Science, vol. 1: “The Way of Buddha” 2003: The 100th Anniversary of the Otani Mission and the 50th of the Research Society for Central Asian Cultures*, 2010, s. 49-54.

GENG Shimin, “Huihuwen “da bai lian she jing” canjuan (er ye) yanjiu”. *Minzu yuwen* 2003 nian di 5 qi., s. 1-6.

25 GENG Shimin, “Study of Another Two Folios of The Uighur Text “Abitaki”, *Acta Orientalia Academiae Scientiarum Hungaricae*, Volume 59 (1), 2006, s. 47-56.

GENG Shimin, “Huihuwen “da bai lian she jing” canjuan (ling er ye) yanjiu”. *Zhongyang minzu daxue xuebao (zhexue shehui kexue ban)*, 2005 nian di 1 qi, di 32 juan., s. 109-113.

26 GENG Shimin, “Study on the Uighur Text Abitaki (3)”, *Aspects of research into Central Asian Buddhism. In memoriam Kogi Kudara*, 2007, s. 27-31.

GENG Shimin, “Huihuwen “da bai lian she jing” yi ye canjuan yanjiu (3)”. *Xibei minzu yanjiu*. 2008 nian di 1 qi., s. 32-36.

27 GENG Shimin, “Study on the Uighur Text Abitaki (4)”, *Türk Dilleri Araştırmaları* 18, Festschrift in Honor of Talat Tekin, 2008, s. 167-174.

GENG Shimin, “Huihuwen “da bai lian she jing” yi ye canjuan yanjiu (4)”. *Yuyan yu fanyi (hanwen)*. 2007 nian di 4 qi, s. 3-6.

28 GENG Shimin, “Study on the Uighur Text Abitaki (4)”, *Journal of Turkish Studies / Türklük Bilgisi Araştırmaları*, In Memoriam Şinasi Tekin II, Volume 31/II, 2007, s. 231-236.

GENG Shimin, “A Study on The Uighur Text Abitaki (4)”, *Türkbilgi* 14, 2007, s. 177-183.

GENG Shimin, “Huihuwen “da bai lian she jing” yi ye canjuan yanjiu”. *Xinjiang shifan daxue xuebao (zhexue shehui kexueban)*. 2007 nian, 12 yue, di 38juan, di 4 qi., s. 17-19.

29 GENG Shimin, “Huihuwen fodian yu “da bai lian she jing” canjuan yanjiu (xia)”. *Zhongguo Foxue*, Volume 30, 2011, s. 52-67.

30 Tümer KARAAYAK, “Eski Uyurca Abitaki Fragmanları Üzerine Bir İnceleme”, *Uluslararası Yıldız Türk Dili Sempozyumu*, 2016, s. 65-66.

numarası olmayan 1 fragman (58, recto, verso) ile herhangi bir bölüm numarası olmayan 7 fragman üzerine herhangi bir çalışma yapılmamıştır.

Metin:

Pekin

III 49

recto

- (1) ... .. b[ädük] nomlar [bışır]unu y[or]ıguluk kö[ni]
... ..p//// nwm l'r [////]wnw y///yqwlwq kwy//
- (2) yorıg ärti , kenki bir b[ädü]k nom irak öñi
ywryq 'rty ,, kynky pyr p///k nwm 'yr'q 'wynky
- (3) üdrülgülük t(ä)rs yorıg ärür , ikinti b(ä)lgüsüz [üz]-
'wydrwlkwkw trs ywryq 'rwr ,, 'kynty plkwszw ////-
- (4) -ä burhanlarıg ömäk sakınmak atın ațamak
- 'pwrq'n l'ryq 'wym'k s'qynm'q ''dyn ''d'm'q
- (5) bo b(ä)lgüsüz üzä ömäk ațamak ärsär , ömäk
pw plkwszw 'wyz ' 'wym'k ''d'm'q 'rs'r ,, 'wym'k
- (6) ațamaknıñ b(ä)lgüsi ikigü birlä kurug ärür ,
''d'm'q nynk plkwsy 'ykykw pyrl' qwrwq 'rwr ,,
- (7) ukmak ärür , kurug üçün b(ä)lgüsüz ärür burh[anlarıg]
'wqm'k 'rwr ,, qwrwq 'wyçwn plkwszw 'rwr pwrq// ////
- (8) ösär , inçip çın kertü burhanlarıg [ömäk]
'wys'r ,, 'ynçyp çyn kyrtw pwrq'n l'ryq '////
- (9) sakınmak bolur , anın budanisimirti tegmä [burhanıg]
s'qynm'q pwlwr ,, ''nyn p'd'nysymyrtı tykm'///// //
- (10) ömäk tegli sudurta şlok t' / ... ..
'wym'k tykly swdwr t' şlwkw t' ... ..
- (11) [ş]lok ol , burhanlarnıñ şopag alt[un] ... ..
/lwkw 'wl ,, pwrq'n l'r nynk şwp'q ''lt// ... ..

Pekin

III 49

verso

abita[ki] [ü]çünç tokuz älig
''pyt'// ///çwnç twqwz 'lyk

- (1) ... .. ötügä ... ..
... .. 'wydwkd' ... ..
- (2) [sa]kını turup yıgınnmış bir uç[ug] ... ..
//qñw twrwp yyqynmyş pyr 'wçl// ... ..
- (3) aralaştırı inçä tep kolula[gu]luk ol , ...
'r'l'şdwrw 'ynç' typ qwlwl'//lwq 'wl ,, ...
- (4) burhan tep ařantaçı altun öñlüg ätö[zi üzä]
pwrq'n typ ''d'nt'çy ''ltwn 'wynklwk 't'wy// ////
- (5) burhan ançulayu kälmiş ärmäz , tört ögmä[k yänä]
pwrq'n ''nçwl'yw k'lmyş 'rm'z ,, twyrt 'wykm' / ////
- (6) ymä ançulayu ok kolulaguluk ol , burhan ät[özi]
ym' ''nçwl'yw 'wq qwlwl'qwlwq 'wl ,, pwrq'n 't'////
- (7) öñi ymä ançulayu kälmiş bolur ärmäz , täginmäk
'wynky ym' ''nçwl'yw k'lmyş pwlwr 'rm'z ,, 't'kynm'k
- (8) sakınçta ulatılarıg , ançulayu ok kolulaguluk ol
s'qynç t' 'wl'ty l'ryq ,, ''nçwl'yw 'wq qwlwl'qwlwq 'wl
- (9) tep , birök montag il<i>nçsiz köñül üzä kolulaguluk
typ ,, pyrwk mwnt'q 'yl<y>nçsyz kwnkw l'wyz 'qwlwl'qwlwk
- (10) [çın]inçä kertüsinçä [kolulamı]ş bolur , nä üçün
//ynç' kyrtw synçy ////////ş pwlwr ,, n' 'wyçwn
- (11) [tep t]esär , bir[ök] ... .. nıñ öñlüg ät[özi] ... ..
/// /ys'r ,, pyr// ... .. nynk 'wynklwk 't'/// ... ..

Pekin

IV 60

recto

- (1) boltı , bo montag közi ... ..
pwlty ,, pw mwnt'q kwyz y ... ..
- (2) katıglanu tavrana **abita b[urhan]** ... ..
q'tyql'nw t'vr'nw ''pyt' p'//// ... ..
- (3) yıl ärtmiştä ken ol upase kşant[i kılıp b(ä)kiz]
yyl 'rdmyş t' kyn 'wl 'wp'sy kř'nt/ //// ////
- (4) b(ä)lgülüg bilti ukdı ,, özi yaşı tügüp ... ..
plkwlwl pylty 'wqdy ,, 'wyz y y'ş y twykw p ... ..

- (5) isig özin kutgargalı ugramış üdtä ... ..
'ysyk 'wyz yn qwtq'rq'ly 'wqr'myš 'wydt' ... ..
- (6) kişilär kamagun barça körtilär , **abit[a burhan]**
kyşy l'r q'm'qwn p'rç' kwyrty l'r ,, "pyt/ ////
- (7) **alku bodis(a)t(a)vlar birlä pra** tu[ug kötü]-
"lqw pdwystv l'r pyrl' pr' tw// ////-
- (8) -rüp algalı utru *kälmişin* ... ..
-rwp "lq'ly 'wtrw k'lmyşyn ... ..
- (9) antak(ı)ya ok ärt[i]p ... ..
"nt' qy ' 'wq 'rt/p ... ..

Pekin

IV 60

verso

abitaki törtünç altmış
"pyt'ky twyrtwnç "lmyş

- (1) ädgüsin adrokin ... ..
'dkwsyn "drwq yn ... ..
- (2) kıldılar , yänä çañ-an atl(ı)g ... ..
qyldy l'r ,, y'n' ç'nk "n "tlq ... ..
- (3) upasanç bar ärti ol upasançnıñ ... ..
'wp's'nç p'r 'rty 'wl 'wp's'nç nynk ... ..
- (4) yumşak üç kılınçları turulmak yavalm[ak] ... ..
ywms'q 'wyç qylynç l'ry twrwlm'q y'v 'lm// ... ..
- (5) yaraşı ärti , üzüksüz tutçı t(ä)ñri **bur[hanka yükünmäk]**
y'r'sy 'rty ,, 'wyz wkswz twtçy tkry pwr/// // ////
- (6) 'äñitmäk baçağ sanvar tutmak yula tamturm[ak] ... ..
"nkytm'k p'ç'q s'nv'r twtm'q ywl' t'mdwrn// ... ..
- (7) kılmaklıg işlärtä ävrilür yaratınur ... ..
qylm'q lyq 'ys l'r t' 'vrylwr y'r'dynwr ... ..
- (8) öglilärkä tuşmak tıtagın ... ..
'wykly l'rk' twşm'q tylt'q yn ... ..
- (9) **abita burhan** atın atag[uluk] ... ..
"pyt'pwrq'n "dyn "d'q/// ... ..

Türkiye Türkçesi Çevirisi:

Pekin

III 49

recto

- 1) ... .. büyük öğretmenleri öğrenip, onlara göre yaşamak, davranmak doğru
- 2) bir davranıştı. Sonra büyük bir öğreti uzakta (ise) diğerini seçmek
- 3) yanlış bir davranış idi. İkincisi belirsiz (şekil) ile
- 4) Buddhaları düşünmek, hatırlamak, adını söylemek(tir).
- 5) Bu belirsiz (şekil) ile düşünmek (ve) söylemek ise, düşünme(nin ve)
- 6) söylemenin belirsiz (şekli), her ikisi ile gerçeği olmayandır,
- 7) anlamaktır. Gerçeği olmadığından belirsizdir. Buddhaları
- 8) düşünse, sonra gerçek₂ Buddhaları düşünmek₂
- 9) olur. Buddhānusmṛti denilen Buddha'yı
- 10) düşünme diye söylenen sūtradan manzume ... ..
- 11) manzumedir. Buddhaların saf altın ... ..

Pekin

III 49

verso

abitaki üçüncü kırk dokuz

- 1) ... .. istekte ... ..
- 2) düşünüp toplanmış bir taraflı ... ..
- 3) çeşitlendirip böyle diyerek düşünecektir. ... ..
- 4) Buddha diye adlandırılacak altın renkli vücudu ile
- 5) Buddha bu şekilde gelmiş olmaz. Dört övme yine
- 6) de bu şekilde düşünecektir. Buddha vücudu
- 7) başka, bu şekilde gelmiş olmaz. Ulaşma
- 8) düşünceden başkaları, bu şekilde de düşünecektir
- 9) diye, eğer bunun gibi bağlantısız düşünce ile düşünecek (olursa),
- 10) hakikatince₂ düşünmüş olur. Ne için
- 11) diye söylene, eğer ... .. nın renkli vücudu ... ..

Pekin

IV 60

recto

- 1) oldu. Bu şekilde gözü ... ..
- 2) gayret edip çabalayıp **Amitābha Buddha** ... ..
- 3) yıl geçtikten sonra o mümin pişman olup açık
- 4) seçik bildi anladı. Hayatını₂ toplayıp ... ..
- 5) yaşamını kurtaracak (olmaya) niyetlendiği zamanda ...
- 6) kişiler hepsini₂ gördüler. **Amitābha Buddha**
- 7) **ve Bodhisattvalar ile bayrak₂** taşıyıp
- 8) alacak (olmasına) karşı geldiğini ... ..
- 9) birdenbire geçip ... ..

Pekin

IV 60

verso

abitaki dördüncü atmış

- 1) mükemmelliğini (ve) üstünlüğünü ... ..
- 2) yaptılar. Yine Çañan adlı ... ..
- 3) mümine (Skr. *upāsaka*) vardı. O mümine (Skr. *upāsaka*) ...
- 4) yumuşak üç davranışları sakinleşme₂ ... ..
- 5) uygundu. Daima₂ Tanrı Buddha'ya eğilme (ve)
- 6) saygı gösterme, oruç (ve) yemin tutma, meşale tutuşturma ...
- 7) yapılmakta (olan) işlere yönelir (ve) yaratılır ... ..
- 8) düşünelere buluşma sebebiyle ... ..
- 9) **Amitābha Buddha** adını söyleyecek ... ..

Açıklamalar:

Pekin, III 49, recto

9 budanisimirti: ShoRossia'da *butanu-simirti dyan* şeklindedir (Shōgaito 2003: 354). Ayrıca bkz. ShoRoshia Kaa 2. [*bu aẓun*]ta *burxaniy ömāk atly butanu-simirti dyan* (Shōgaito 2003: 181).

butanu-simirti << Skr. *buddhānusmṛti* “(prose) as name of a dharmaparyāya, ‘recollection of Buddha(s)’ // Bir dharmaparyāya adı olarak (nesir), ‘Buddha(lar)ın hatırlanması’” (Edgerton 1953: 401a). ~ Skr. *buddhānusmṛti* “continual meditation on Buddha Lalit, N. of a Buddhist Sūtra // Buddha Lalit’in sürekli meditasyon hali, Budist Sūtra’nın adı” (Monier-Williams 1899: 733c).

11 şopag altun: DTS’da *subak* “полированный (?) cilalı, parlak (?)” şeklinde verilmiş ve herhangi bir köken belirtilmemiştir (DTS: 512b). ZIEME bir çalışmasında (BT XIII, 1.55) *şopag* kelimesini Skr. *śobhana* “prächtig, herrlich, schön // görkemli, muhteşem, güzel” veya Skr. *śubhra* “glänzend, makellos // parlak, kusursuz” şeklinden gelmiş olabileceğine yer verir (Zieme 1985: 35). ELMALI çalışmasında (1793. not) *şobak* < Skr. *śobhaka* (?) “pırlanta, parlak, göz alıcı; güzel” şeklinde yer vermiştir (Elmalı 2016: 309). BT XXXVII (3)’te kelime *şobag* “(Gold) pur // (Altın) saf” şeklinde geçmiştir (Wilkens 2016: 1056).

şopag ve *altun* kelimelerinin Eski Uygurcadaki kullanımları için bkz. ZIEME 2015: 397-406.

Pekin, III 49, verso

3 aralaştır-: UWV. *aralaştır-* “çeşitlendirmek” (UWV, 67).

Pekin, IV 60, recto

7 birle pra tu[ug kötü]-: Tamamlama için bkz. HT VII, 1146, *bolarta ken toog pra kötürüp* (Röhrborn 1991: 104)

Pekin, IV 60, verso

2 çaṅ-an: çaṅan (長安) “Shanxi eyaletindeki, bugünkü Xi’an’ın (西安) eski adı”.

çaṅ: 長 *cháng* 168:0 Pulleyblank, Late. *trhian*, Early. *drian* (Pulleyblank 1991: 50).

an: 安 *ān* 40:3 Pulleyblank, Late. *?an*, Early. *?an* (Pulleyblank 1991: 24).

Ayrıca krş. *çoo an* 長安. HT X, 8, *çoo anka barmışdın* (Mirsultan 2010: 73, 203, 8. not).

6 baçaṅ sanvar:

baçaṅ “oruç” < Soğd. *pc’ pač* “cook // yemek” (Gharib 1995: 263a, 6568. madde). ~ *pcg /pažag/* “cook // yemek” (Durkin-Meisterernst 2004: 260). = Skr. *upavasatha* “a fast-day // oruç günü” (Monier-Williams 1899: 206c).

sanvar “affetme, bağışlama” < Toh B. *saṃvar* ~ *saṃwar* “discipline // kontrol etme, disiplin” (Adams 2013: 773). < Skr. *saṃvara* “restraint, control, obligation, vow // sınırlama, kontrol, zorunluluk, yemin” (Edgerton: 539b) ~

Skr. *saṃvara* “restraint, forbearance // kısıtlama, kaçınma” (Monier-Williams 1899: 1116a).

Eski Uygurca metinlerde geçen şekilleri için bkz. BT III, 669, 672, 681, *sanvarlıg gañ ügüz suvı* (Tezcan 1974: 54), *sanvar* “Verzeihung, Vergebung // af, özür” (Tezcan 1974: 97b). HamiZus, 358, *sākiz sanvar* içintä tugmış kutlugların (Eimer, Laut, Geng, Klimkeit 1988: 36). AYS III, 169.4, ç(a) hşap(a)tlıg sanvarta turmış (Ölmez 1991: 55). BT XXXVII, 10700, [kara]ža tontun adrılur m(ä)n : toyın sanv(a)r (Wilkens 2016: 796).

Sonuç:

Bu çalışmada Amitābha kültüne ait Pekin’de *National Library of Chinada* bulunan fragmanlardan iki örneğe yer verilmiştir. Öncelikle Amitābha kültüne ait metinleri ve bu metinler üzerine yapılan çalışmalara kısaca yer verilmiştir. Sonrasında Pekin III 49 (recto, verso) ve Pekin IV 60 (recto, verso) şeklinde olan fragmanların transliterasyonları, transkripsiyonları ve Türkiye Türkçesi çevirilerine yer verilmiştir.

Kısaltmalar:

bkz.	: bakınız
çev.	: çeviren
krş.	: karşılaştırınız
s.	: sayfa
Skr.	: Sanskritçe
Soğd.	: Soğdca
Toh A.	: Tohar A Lehçesi
Toh B.	: Tohar B Lehçesi

Eser Kısaltmaları:

AYS III	: Altun Yaruk III. Kitap, bkz. Ölmez, 1991.
BT III	: Das uigurische Insadi-Sūtra, bkz. Tezcan, 1975.
BT XIII	: Buddhistische Stabreimdichtungen der Uiguren, bkz. Zieme, 1985.
BT XXXVII	: Buddhistische Erzählungen aus dem alten Zentralasien Edition der altuigurischen Daśakarmapathāvadānamālā. Teil 3, bkz. Wilkens, 2016.
DTS	: Drevnetyrkskiy Slovar’, bkz. Nadalyaev vd., 1969.
HamiZus	: Das Zusammentreffen Mit Maitreya, bkz. Eimer, Laut, Geng, Klimkeit, 1988.
HT VII	: Die alttürkische Xuanzang-Biographie VII. Nach der Handschrift von Leningrad, Paris und Pekin sowie nach dem Transkript von Annemarie v. Gabain herausgegeben, übersetzt und kommentiert, bkz. Röhrborn, 1991.

- HT X** : Die alttürkische Xuanzang-Biographie X. Nach der Handschrift von Paris, Peking und St. Petersburg sowie nach dem Transkript von Annemarie v. Gabain ediert, übersetzt und kommentiert, bkz. Mirsultan, 2010.
- PhTF II** : Philologiae Turcicae Fundamenta II, bkz. Gabain, 1964.
- ShoRoshia** : Roshia shozō uigurugo bunken no kenkyū – Uiguru monji hyōki kanbun to uigurugo butten tekisuto – . Uighur manuscripts in St. Petersburg. Chinese texts in Uighur script and Buddhist Uighur texts, bkz. Shōgaito, 2003
- UWV** : Uigurisches Wörterbuch. Sprachmaterial der vorislamischen türkischen Texte aus Zentralasien. Neubearbeitung. I. Verben, bkz. Röhrborn, 2010.

Kaynaklar:

- ADAMS, Douglas Q., *A Dictionary of Tocharian B Revised and Greatly Enlarged*, Rodopi, Amsterdam – New York, 2013.
- ARAT, Reşit Rahmeti, *Eski Türk Şiiri*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 1965.
- BARAT, Kahar, “Huihuwen xieben “hui yuan zhuan” canye”, *Wenwu* 5, 1987: s. 93-94, 92.
- DURKIN-MEISTERERNST, Desmond, *Dictionary of Manichaeae Texts. Vol. III: Texts from Central Asia and China. Part 1. Dictionary of Manichaeae Middle Persian and Partian*, Brepols, Turnhout, 2004.
- EDGERTON, Franklin, *Buddhist Hybrid Sanskrit Grammar and Dictionary*, c. II: Dictionary, Yale University Press, New Haven, 1953.
- EIMER, Helmut, Jens Peter LAUT, Geng SHIMIN, Hans-Joachim KLIMKEIT, *Das Zusammentreffen mit Maitreya, Die ersten fünf Kapitel der Hami-Version der Maitrisimit, Teil I: Text, Übersetzung und Kommentar*, Harrassowitz Verlag, Wiesbaden, 1988.
- ELMALI, Murat, *Daşakarmaphāvadānamālā*, Giriş-Metin-Çeviri-Notlar-Dizin-Tıpkıbası, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 2016.
- ELVERSKOG, Johan, *Uygur Buddhist Literature*, Silk Road Studies I, Brepols, Turnhout, 1997.
- GABAIN, Annemarie von, “Die Alttürkische Literatur”, *PhTF II*, Franz Steiner Verlag, Wiesbaden, 1964, s. 211-243.
- GENG, Shimin, “Huihuwen “da bai lian she jing” canjuan (er ye) yanjiu”, *Minzu yuwen* 2003 nian di 5 qi., s. 1-6.
- GENG, Shimin, “Study of Two Folios of The Uighur Text “Abitaki”, *Acta Orientalia Academiae Scientiarum Hungaricae*, Volume 57 (1), 2004, s. 105-133.
- GENG, Shimin, “Huihuwen “da bai lian she jing” canjuan (ling er ye) yanjiu”, *Zhongyang minzu daxue xuebao (zhexue shehui kexue ban)*, 2005 nian di 1 qi, di 32 juan., s. 109-113.
- GENG, Shimin, “Study of Another Two Folios of The Uighur Text “Abitaki”, *Acta Orientalia Academiae Scientiarum Hungaricae*, Volume 59 (1), 2006, s. 47-56.
- GENG, Shimin, “A Study on The Uighur Text Abitaki (4)”, *Türkbilig* 14, 2007, s. 177-183.
- GENG, Shimin, “Huihuwen “da bai lian she jing” yi ye canjuan yanjiu (4)”. *Yuyan yu fanyi (hanwen)*. 2007 nian di 4 qi, s. 3-6.
- GENG, Shimin, “Huihuwen “da bai lian she jing” yi ye canjuan yanjiu”. *Xinjiang shifan daxue xuebao (zhexue shehui kexueban)*. 2007 nian, 12 yue, di 38juan, di 4 qi., s.17-19.

- GENG, Shimin, “Study on the Uighur Text Abitaki (3)”, *Aspects of research into Central Asian Buddhism*. In memoriam Kōgi Kudara, 2007, 27-31.
- GENG, Shimin, “Study on the Uighur Text Abitaki (4)”, *Journal of Turkish Studies / Türklük Bilgisi Araştırmaları*, In Memoriam Şinasi Tekin II, Volume 31/II, 2007, s. 231-236.
- GENG, Shimin, “Huihuwen “da bai lian she jing” yi ye canjuan yanjiu (3)”. *Xibei minzu yanjiu*. 2008 nian di 1 qi., s. 32-36.
- GENG, Shimin, “Study on the Uighur Text Abitaki (4)”, *Türk Dilleri Araştırmaları* 18, Festschrift in Honor of Talat Tekin, 2008, s. 167-174.
- GENG, Shimin, “Study of Two Folios of The Uighur Text “Abitaki”, *Cultures of the Silk Road and Modern Science, vol. 1: “The Way of Buddha” 2003: The 100th Anniversary of the Otani Mission and the 50th of the Research Society for Central Asian Cultures*, 2010 s. 49-54.
- GENG, Shimin, “Huihuwen fodian yu “da bai lian she jing” canjuan yanjiu (xia)”. *Zhongguo Foxue* Volume 30, 2011, s. 52-67
- GHARIB, B., *Sogdian Dictionary: Sogdian-Persian-English*, Farhang, Tehran, 1995.
- HAMILTON, James, *Manuscripts Ouïgours du IXe-Xe siècle de Touen-Houang*, Tome I, Tome II, Paris, 1986.
- HANEDA, Tōru, “Niraku sōsho daiichigō o yomu”, *Geibun*, 3-10, 1912, s. 82-90.
- KARAAYAK, Tümer, “Eski Uygurca Abitaki Fragmanları Üzerine Bir İnceleme”, *Uluslararası Yılduz Türk Dili Sempozyumu*, İstanbul, 2016, s. 55-73.
- KUDARA, Kōgi – Peter ZIEME, *Guanwuliangshoujing in Uigur*, Kyōtō, 1985.
- KUDARA, Kōgi, Guan-Jing – Critique of a Uigur Fragment of the Guan-wu-liang-shou-jing, *Bukkyōgaku kenkyū*, 35, 1979, s. 33-56.
- MİRSULTAN, Aysima, *Die alttürkische Xuanzang-Biographie X. Nach der Handschrift von Paris, Peking und St. Petersburg sowie nach dem Transkript von Annemarie v. Gabain ediert, übersetzt und kommentiert*, Harrassowitz, Wiesbaden, 2010.
- MONIER-WILLIAMS, Monier, *A Sanskrit-English Dictionary*, Oxford University Press, Oxford, 1899.
- NADALYAEV, V. M., D. M. NASILOV, E. R. TENİŞEV, A. M. ŞÇERBAK, *Drevnyeturkskiy Slovar'*, Izdat. Nauka, Leningradskoe Otd, Leningrad, 1969.
- ÖLMEZ, Mehmet, “Kurzer Überblick über die Buddhistische Übersetzungsliteratur in Alt-türkisch - Eski Türkçe Budist Çeviri Edebiyatına Kısa Bir Bakış”, *Çağdaş Türk Edebiyatına Eleştirel Bir Bakış* Nevin Önberk Armağanı, Simurg, Ankara, 1997, s. 225-256.
- ÖLMEZ, Mehmet, “Burkancı (Budist) ve Manici (Maniheizt) Türk Edebi Çevreleri-Nesir”, *Türk Dünyası Edebiyat Tarihi*, cilt IV, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Ankara, 2004, s. 129-135.
- PENG, Jinzhang, Jianjun WANG, *Northern Grottoes of Mogaoku, Dunhuang*, Cultural Relics Publishing House, Bejiing, 2000, 450 p. + CXXVIII.
- PENG, Jinzhang, Jianjun WANG, *Northern Grottoes of Mogaoku, Dunhuang (vol.2)*, Cultural Relics Publishing House, Bejiing, 2004, 415 p. + CLXXXVI.
- PENG, Jinzhang, Jianjun WANG, *Northern Grottoes of Mogaoku, Dunhuang (vol.3)*, Cultural Relics Publishing House, Bejiing, 2004, 501 p. + CXCII.
- PULLEYBLANK, Edwin G., *Lexicon of Reconstructed Pronunciation in Early Middle Chinese, Late Middle Chinese, and Early Mandarin*, Vancouver, 1991.

- RÖHRBORN, Klaus, *Die alttürkische Xuanzang-Biographie VII. Nach der Handschrift von Leningrad, Paris und Peking sowie nach dem Transkript von Annemarie v. Gabain herausgegeben, übersetzt und kommentiert*, Harrassowitz, Wiesbaden, 1991.
- RÖHRBORN, Klaus, *Uigurisches Wörterbuch. Sprachmaterial der vorislamischen türkischen Texte aus Zentralasien. Neubearbeitung. I. Verben. Band 1: ab-üzüglä-*, Steiner, Stuttgart, 2010.
- SERTKAYA, Osman Fikri, Klaus RÖHRBORN, "Bruchstücke der alttürkischen Amitäbha-Literatur aus Istanbul", *Ural-Altäische Jahrbücher*, Neue Folge, Band 4, 1984, s. 97-108.
- SHÖGATIO, Masahiro, *Roshia shozō uigurugo bunken no kenkyū – Uiguru monji hyōki kanbun to uigurugo butten tekisuto – . Uighur manuscripts in St. Petersburg. Chinese texts in Uighur script and Buddhist Uighur texts*, Kyōtō, 2003.
- TACHIBANA, Zuichō, *Uiguru yaku no Kammuryōjūkyō, Niraku sōsho*, 1, 1912, s. 21-41.
- TEKİN, Şinasi, "Uygur Edebiyatının Meseleleri (Şekiller – Vezinler)", *Türk Kültürü Araştırmaları*, Sayı: 2, Yıl: 2, Ankara, 1965, s. 27-67.
- TEMİR, Ahmet, Kōgi KUDARA, Klaus RÖHRBORN, "Die Altürkischen Abitaki-Fragmente des Etnografya Müzesi, Ankara", *Turcica*, Tome XVI, 1984, s. 13-28 (PL VI).
- TEZCAN, Semih, "En Eski Türk Dili ve Yazımı", *Bilim Kültür ve Öğretim Dili Olarak Türkçe, Türk Tarih Kurumu Yayınları*, Ankara, 2001, s. 273-323.
- TEZCAN, Semih, *Das uigurische Insadi-Sūtra*, Akademie-Verlag, Berlin, 1974.
- TUGUŞEVA, Lilia Yusufdjanovna, *Sutra Obşçini belogo lotosa. Tyurkskaya versiya, faksimile rukopisi, transkriptsiya teksta, perevod s rannesrednevekovogo tyurkskogo yazıka, predislöviye, primeçaniya, ukazatel slov*, Moskva, 2008.
- WILKENS, Jens, *Buddhistische Erzählungen aus dem alten Zentralasien Edition der altuigurischen Daşakarmapathāvadānamālā. Teil 3*, Berliner Turfantexte XXXVII (37), Brepols, Turnhout, 2016.
- YAKUP, Abdurishid, "Johan Elverskog: Uygur Buddhist Literature, Silk Road Studies I, Brepols 1997, ISBN 2-503-50544-9, 154 pages + X", *Türk Dilleri Araştırmaları Dizisi 9*, İstanbul, 1999, s. 223-231.
- YAKUP, Abdurishid, "On the Newly Unearthed Uyghur Buddhist Texts from the Northern Grottoes of Dunhuang", In: *Sven Bretfeld and Jens Wilkens (eds.), Indien und Zentralasien: Sprach und Kulturkontakt. Vorträge des Göttinger Symposiums vom 7. Mai bis 10. Mai 2001*, Harrassowitz Verlag, Wiesbaden, 2003, s. 259-276.
- ZIEME, Peter, "A New Fragment of the Uigur Guanwuliangshoujing", *Ryūkoku Daigaku Bukkyōbunka Kenkyūsho Kiyō*, Special Issue 20, 1982, s. 20-29.
- ZIEME, Peter, "Uigurische Sukhāvātīvyūha Fragmente", *Altorientalische Forschungen*, 12, 1985, s. 129-149.
- ZIEME, Peter, *Buddhistische Stabreimdichtungen der Uiguren*, Berliner Turfantexte XIII, Akademie Verlag, Berlin, 1985.
- ZIEME, Peter, *Die Stabreimtexte der Uiguren von Turfan und Dunhuang. Studien zur alttürkischen Dichtung*, Bibliolotheca Orientalis Hungarica XXXIII, Budapest, 1991.
- ZIEME, Peter, "Altuigurisches Gold", *Word and Dictionaries. A Festschrift for Professor Stanislaw Stachowski on the Occasion of His 85th Birthday*, ed. Elzbieta Mańczak-Wohlfeld, Barbara Podolak, Kraków, 2015, s. 397-406.

Fragmanlar:

Pekin III 49 recto

Pekin III 49 verso

Pekin IV 60 recto

Pekin IV 60 verso